

Brievenregen

Hoofdredacteur weg:
recordaantal brieven

Apple + Q

NIW gedenkt overleden
vormgever Van den Berg

Post voor Ed

Wanneer is de JMW-
wezenkwesie over?

Besneden koek

Bloeme onthult alles
over de briet mila

NIW 3

NIEUW ISRAELIETISCH WEEKBLAD

16 oktober 2009 • 28 tisjri 5770 • Jaargang 145

Begin sjabbat 18.25 uur • Einde sjabbat 19.26 uur

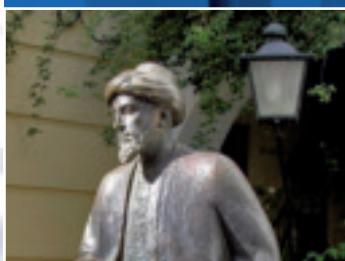
Soldaat zoek

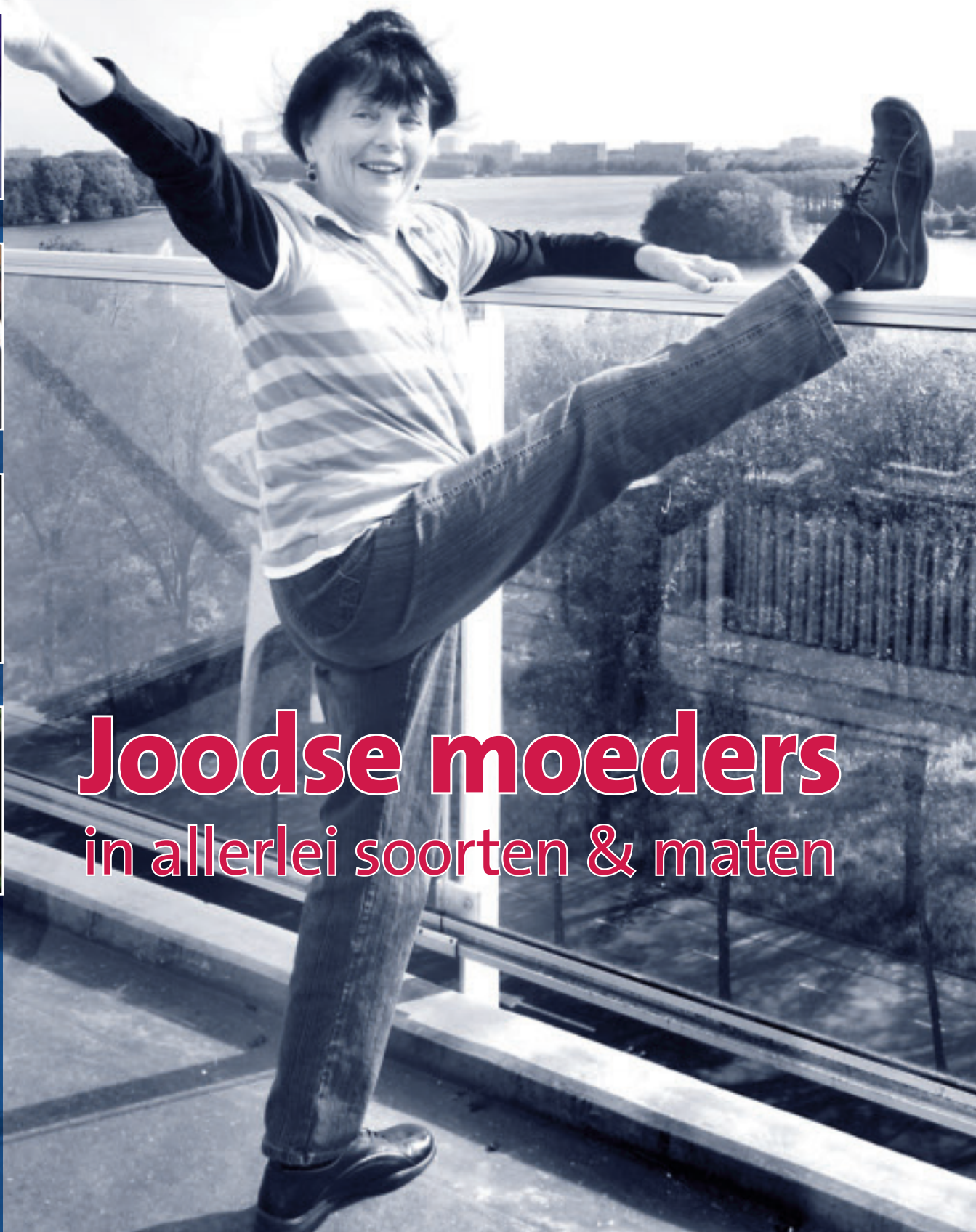
Checkpointless

Muziekmakend

Maimonides

Joodse moeders in allerlei soorten & maten

Losse nummers € 2,90

8 717973 665311

OPEN BRIEF AAN ED VAN THIJN

Elma Verhey is journalist en auteur van *Om het joodse kind*, over de opvang van Joodse pleegkinderen na de Tweede Wereldoorlog en *Kind van de rekening*, over het beheer van de vermogens van de Joodse oorlogswezen door voogdij-instelling Le-Ezrath Ha-Jeled. Oud-minister en oud-burgemeester Ed van Thijn was van 2006 tot 2008 lid van de commissie die het onderzoek naar het beheer van de tegoeden door Le-Ezrath begeleidde. De onderzoekers, accountant Frits Hoek en historicus Johan Joor, concludeerden dat de toenmalige bestuurders zich in het algemeen aan de toen geldende richtlijnen hadden gehouden. In enkele gevallen was er wel sprake geweest van onrechtmatigheden in het beheer, maar die waren niet nader te onderzoeken, aangezien de financiële dossiers van de wezen in 1975 waren vernietigd. Een van de betrokkenen is Mimi Pfingst-Gutmann uit Asjkelon, van wie een claim onlangs is afgewezen.

In het advies om geen cent uit te betalen, speel jij een doorslaggevende rol. Ben je je daarvan bewust Ed? En heeft Menno Faktor, penningmeester en plaatsvervangend voorzitter van JMW, nog even gevraagd of jij het eens was met wat hij Mimi Gutmann ging schrijven? Hij schrijft dat er met dit besluit „een einde is gekomen” aan een „lange procedure” die haar „ongetwijfeld veel emoties heeft gekost”. Daarmee zegt hij geen woord teveel. Maar waarom voegt Faktor eraan toe dat dit „helaas een onvermijdelijk onderdeel is van een claim- en bezwarenprocedure”? Dat is toch een gotspe?

Elf jaar geleden, in februari 1998, werden Joden van over heel de wereld opgeroepen schadeclaims in te dienen voor gestolen en niet (of niet geheel) vergoede spullen van henzelf of van hun vermoorde familieleden. Die ‘claims’ waren bedoeld om de Nederlandse overheid, banken en verzekeraars onder druk te zetten. Maar dat wisten de zusjes Gutmann natuurlijk niet.

‘Beroofd door je eigen volk’

Beste Ed,

Precies tien jaar na haar eerste brief kreeg Mimi Pfingst-Gutmann dan eindelijk het lang verwachte antwoord van Joods Maatschappelijk Werk. Op advies van de ‘Bezwaarcommissie Wezen w.o. II’ is besloten dat JMW haar niet hoeft te vergoeden voor de achtergehouden Jokos-uitkering, de vergoeding voor de gestolen huisraad van haar vermoorde ouders.

ELMA VERHEY

Vind je het gek Ed, dat zij een brief schreven? Samen met een twintigtal andere minderjarige oorlogswezen zijn ze begin 1951 naar kibboets Gvar Am in Israël gestuurd. Rijk waren hun omgekomen ouders nooit geweest en over wat er met de huisraad was gebeurd, hadden de zusjes Gutmann zich nooit illusies gemaakt. Die was natuurlijk gestolen en de bruikbare spulletjes naar Duitsland afgevoerd. Pas door de oproep realiseerden ze zich dat ze een vergoeding zouden kunnen claimen voor de naaimachines van hun vader (hij was kleermaker) of voor de oude Hebreeuwse boeken die er in de kast stonden. Mimi was te klein om zich dat laatste te kunnen herinneren, maar Hanna herinnerde zich die boeken nog heel goed.

Ik kan me niet voorstellen Ed, dat niemand heeft nagedacht over het effect van de oproep. Of deed dat er niet toe, en ging het vooral om het veroorzaken van zoveel mogelijk stampij? Bestuurders van de Joodse gemeenschap, mensen zoals jij, wisten toch dat ‘claims’ voor huisraadschade al tientallen jaren geleden door de Duitse overheid voor miljoenen gulden waren afgekocht en dat iedereen die nog recht op schadevergoeding voor huisraad meende te hebben, bij JMW zou moeten aankloppen? Of dat oorlogswezen al

helemaal niets te verhalen hebben bij de Nederlandse overheid, de banken of de verzekeraars, maar hoogstens bij hun (Joodse) voorgeden?

Twee jaar na hun brief aan het Meldpunt Oorlogsclaims, toen de 740 miljoen aan Maror-guldens inmiddels 'binnen' waren, kregen de zusjes Gutmann het bericht dat er een bedrag van 6611,62 gulden was uitbetaald voor de gestolen huisraad van Johan en Mariem Gutmann, hun ouders. Het bedrag was in oktober 1961, dik tien jaar nadat ze naar in Israël waren vertrokken, overgemaakt op de bankrekening van Le-Ezrath Ha-Jeled, hun vroegere voogdijvereniging. Kun jij je voorstellen Ed, hoe perplex ze waren, en hoe boos? „Uw bericht van 17 juli 2000 heb ik ontvangen”, schreef Hanna Gutmann. „Tot mijn spijt heb ik zowel als mijn zusje nooit iets van het geld ontvangen. Ik ben 74 jaar, mijn lichaam is vergeven van de kanker (...) dus veel tijd heb ik niet!! Daarom verwacht ik van jmw dat zij dit misdadige onrecht, dat door Le-Ezrath Ha-Jeled ons is aangedaan, alsnog zal herstellen, d.w.z.: dat alle ons toekomstige bedragen door Le-Ezrath Ha-Jeled ontvangen, aan ons overgemaakt worden in de waarde van nu!! Om na de oorlog nog eens beroofd te worden, en dan door je eigen volk, is wel intens laag.”

Ik hoor het je zeggen Ed: misschien zijn ze het vergeten. Met alle respect, maar dat lijkt me een reactie van iemand voor wie zo'n bedrag geen betekenis (meer) heeft. Zesduizend gulden, of 2800 euro netto, is nog steeds een bedrag waar bovenmodaal Nederland een maand voor moet werken. Laat staan wat voor indruk het bedrag in 1961 op Mimi Gutmann zou hebben gemaakt. Naast haar baan overdag, maakte ze in de avonduren samen met haar man kantoren schoon om zo hun kinderen voldoende eten en kleding te kunnen geven, en naar school te kunnen sturen.

In 2005 verscheen *Kind van de rekening*, het onderzoek dat ik samen met Pauline Micheels deed naar het rechtsherstel van de Joodse oorlogswezen. We concludeerden dat de kille, zuinige en bureaucratische houding die mensen zoals jij de Nederlandse overheid verwijten als het om het rechtsherstel gaat, evenzeer geldt voor de Joodse organisaties. Vooral de oorlogswezen die Israël moesten helpen opbouwen, zijn daarvan de dupe geworden. Als het geërfde geld van hun ouders en andere vermoorde familieleden niet werd gebruikt voor de reis, dan werd het door voogdijvereniging Le-Ezrath Ha-Jeled wel gebruikt voor de 'uitzet' (spullen voor de kibboets).

Het kan je niet zijn ontgaan Ed, dat jmw sindsdien honderdduizenden euro's heeft uit-

gegeven. Nee, niet om de gedupeerde wezen tegemoet te komen. Ben je mal! Maar om 'de goede naam van jmw van alle blaam te zuiveren'. Zo werden een accountant en een historicus ingehuurd om het onderzoek van Pauline Micheels en mij over te doen. En jmw-medewerkers zijn jarenlang met niet veel anders in de weer geweest dan de 'wezenkwestie'. Er werden advertenties geplaatst, een pr-adviseur werd in de arm genomen en natuurlijk werd er een commissie in het leven geroepen, met daarin jij, de bijna spreekwoordelijke Ed van Thijn, zelf een oorlogskind. Jouw naam en reputatie zouden garant staan voor een gedegen en eerlijk onderzoek.

Ik vond het jammer dat je geen contact zocht met mij of met Pauline Micheels. Ik weet namelijk niet beter of je hebt ons, als onderzoekers, hoog zitten. Maar waarom heb je nooit met oorlogswezen gesproken om wie het ging? Hanna Gutmann, inmiddels overleden, had het zeker gewaardeerd als je tenminste naar haar had willen luisteren. Net als andere weeskinderen die inmiddels dood zijn of die het gevecht hebben opgeven. Als je dik in de zeventig bent, en daarbij in Israël woont, is het niet zo gemakkelijk om het op te nemen tegen een organisatie als jmw, kan ik je verzekeren.

Neem de 'Bezwaarcommissie' waar Mimi Gutmann in beroep kon. Dat was geen formele bezwarencommissie met eigen bevoegdheden, maar een door jmw ingestelde en betaalde 'adviescommissie'. Hoe onafhankelijk en zorgvuldig die te werk ging, blijkt uit het feit dat er nagenoeg alleen maar stukken van jmw in behandeling werden genomen en dat de commissie weigerde om in contact te komen met Gutmann. jmw-medewerkers daarentegen liepen de deur plat en de commissie vond het geen bezwaar dat er achter de rug van Gutmann om bij andere Joodse instanties werd geïnformeerd naar haar 'reputatie'. (Is het een geldwolf? Liegt ze wel vaker?) Voorlopig dieptepunt van de bezwaarprocedure: directeur Hans Vuijsje van jmw heeft toegegeven dat de Bezwaarcommissie een citaat uit een brief van Mimi Gutmann voorgelegd heeft gekregen, die ze nooit heeft geschreven. Ja, je leest het goed Ed. jmw heeft een 'bewijsstuk' uit de dikke duim gezogen. Volgens Vuijsje moet ze er maar niet te zwaar aan tillen, want voor de beslissing zou het vast niks hebben uitgemaakt. Maar Gutmann weet wel beter. Op basis van deze niet-bestaande en door jmw gefabuleerde brief heeft de Bezwaarcommissie geconcludeerd dat zij op de hoogte zou (kunnen) zijn geweest van de Jokos-claim.

Sinds de publicatie van *Kind van de rekening* mag bekend worden verondersteld dat het

complete financiële archief van voogdijvereniging Le-Ezrath Ha-Jeled in 1976 met de vuilnismen is meegegeven. Er zijn aanwijzingen dat dit niet zonder reden is gebeurd. Er is nogal het een en ander misgegaan bij het beheer van de vermogens, vinden ook de door jmw ingehuurde onderzoekers. Maar wat schrijft de „Begeleidingscommissie Onderzoek Oorlogswezen, bestaande uit drs. A.J. van Gils, drs. C.J. Ruppert en drs. E. van Thijn”? Dat „het beheer van de vermogens van de Joodse oorlogswezen – hoewel niet vlekkeloos [...] in het algemeen naar behoren [is] uitgevoerd”. Daar wil ik graag met je over discussiëren Ed, maar dat deze conclusie door de 'Bezwaarcommissie' van Mimi Gutmann wordt gebruikt, om te beargumenteren dat zij haar claim niet krijgt uitbetaald, slaat natuurlijk nergens op. Want je zult het toch met mij eens zijn, dat er van dat door jmw betaalde Onderzoek Oorlogswezen veel kan worden gezegd. Maar niet dat het ging om een onderzoek naar de al of niet uitbetaalde Jokos-claim van Mimi Gutmann. Tot op de dag van vandaag is niet onderzocht hoe het zit met de Jokos-claims en waar het vermogen van jmw vandaan komt. Niettemin wordt de conclusie die jouw Commissie uit een geheel ander onderzoek trok, probleemloos door de Bezwaarcommissie gebruikt om Mimi Gutmann het bos in te sturen. En daar heb jij, als wetenschapper en als mens, geen bezwaar tegen?

Ik neem aan Ed, dat met deze 'glansrol', voor jou de kous af is. Helaas is dat voor Mimi Gutmann en voor andere oorlogswezen in Israël niet zo. De gedachte te zijn 'beroofd door je eigen volk', zoals Hanna Gutmann het uitdrukte, vond ze niet te verdragen. Voor Mimi Gutmann is daar het gevoel bijgekomen te zijn 'bedonderd door je eigen volk'. Tien jaar lang is ze door jmw aan het lijntje gehouden. Toen ze meende dat de zaak eindelijk tot op de bodem zou worden onderzocht, bleek er van een eerlijk onderzoek geen sprake. De Bezwaarcommissie heeft zich laten leiden door – verzonnen – bewijs van jmw en door de conclusie van jouw Begeleidingcommissie Onderzoek Oorlogswezen, die alles behalve haar zaak heeft onderzocht.

Ik had je hoger zitten Ed. Sterker: ik vind het onverteerbaar dat mensen zoals jij, de notabelen van de Joodse gemeenschap, zelfs geen poging hebben ondernomen om deze zwarte voetnoot in de geschiedenis op te lossen. De Tweede Wereldoorlog zou meer moeten zijn dan een moreel-ethische meetlat voor anderen. ■

Met vriendelijke groet, Elma Verhey